



CARTIER Rotonda

Tatiana CIOCOI (născută în 1968, în orașul Soroca, Republica Moldova) este profesoară de literatură universală și comparată, cercetătoare și critic literar. Este licențiată în filologie a Universității de Stat din Moldova (1990), magistrul (2001), doctor (2005) și doctor habilitat în filologie (2012) a aceleiași universități. Din 2012 și până în prezent conduce Departamentul de Literatură Universală și Comparată a Universității de Stat din Moldova. Este cofondatoarea și președinta Asociației de Literatură Generală și Comparată din Moldova (2013) și a Atelierului de Inteligență Comunicativă „ChișinăulCult” (2017). A publicat un șir de studii, articole, cărți și antologii cu caracter didactic și științific (*De litteris: comentarii, sinteze, note și elzevire* (2009), *Anotimpurile Persefonei. Proza feminină din Italia secolului al XX-lea* (2011), *Postmodernismul. Antologie de texte critice și analize literare* (2020)).

Tatiana Ciocoi

China mea din viață și din cărți

Eseu

R o t o n d a
CARTIER

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tel./fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md

Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.

Tel./fax: 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md

cartier.md

Cărțile Cartier pot fi procurate online pe shop.cartier.md

și în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.

Cartier eBooks pot fi procurate pe iBooks, Barnes & Noble și cartier.md

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău.

Tel./fax: 022 21 42 03. E-mail: librariadincentru@cartier.md

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău.

Tel.: 022 24 10 00. E-mail: librariadinhol@cartier.md

Librăria online, shop.cartier.md.

Tel.: 068 555 579. E-mail: vanzari@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ

CODEx 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712 București, România.

Tel./fax: (021) 210.80.51. E-mail: romania@cartier.md

Taxele poștale sunt suportate de editură.

Plata se face prin ramburs, la primirea coletului.

Colecția *Rotonda* este coordonată de Em. Galaicu-Păun

Editor: Gheorghe Erizanu

Lector: Mariana Pagu

Coperta: Vitalie Coroban

Design/ tehnoredactare: Marina Darii

Prepress: Editura Cartier

Tipărită la Bons Offices

Tatiana Ciocoi

CHINA MEA DIN VIAȚĂ ȘI DIN CARTE

Ediția I, august 2021

© 2021, Editura Cartier pentru prezenta ediție.

Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Apare cu sprijinul Ambasadei Republicii Populare Chineze în Republica Moldova.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Ciocoi, Tatiana.

China mea din viață și din cărți: Eseu/ Tatiana Ciocoi; coperta: Vitalie Coroban. – Chișinău:

Cartier, 2021 (Tipogr. "Bons Offices"). – 172 p. – (Rotonda/ colecție coordonată de

Em. Galaicu-Păun, ISBN 978-9975-79-907-2).

Apare cu sprijinul Ambasadei Rep. Chineze în Rep. Moldova. – 700 ex.

ISBN 978-9975-86-522-7.

821.135.1(478)-4

C 51

„Să vezi înseamnă să știi. Ce am văzut îmi aparține.”

— Olga Tokarczuk, *Rătăcitorii*

„Nu poți înțelege lumea decât dacă o vezi din mai
multe perspective.”

— Milan Kundera, *Cartea râsului și a uitării*

„Și totul merită să fie descris.”

— Olga Tokarczuk, *Călătoria oamenilor călții*

„N-avem de obicei, e drept, o idee prea clară despre
ceea ce înseamnă Orientul Îndepărtat, noi, europenii,
în materie de cultură”.

— Ion Frunzetti, *Universul artei chineze*

China mea din viață

Toate drumurile duc la Beijing

Amintiri de la curtea cu dragoni

În ianuarie 2016 soțul meu m-a întrebat dacă aş vrea să mergem în China. El era numit ambasador și asta nu prea semăna a întrebare, dar merita un efort de gândire. N-am avut niciodată o curiozitate față de partea aceea a lumii, nu m-a tentat exotismul ei geografic sau turistic și cred că am ignorat cu bună știință marca de proveniență a celor mai multe mărfuri de larg consum. Imaginarul meu de om european, dar mai cu seamă, de est-european cu ascendență sovietică, era bântuit de mirajul orașelor occidentale. „Să vezi Parisul și să mori” spunea titlul unui film rusesc din 1992, care arăta în ce măsură eram hipnotizați de fericirea terestră a orașelor europene. Până la moarte, mai erau de văzut Rouen, Montpellier, Freiburg, Sant Gallen, Charleroi, Haga, Steyr, Napoli..., iar viața, după cum se vede, nu e chiar atât de lungă. Vorba lui Milan Kundera, în dicționarul său din „Șaptezeci și trei de cuvinte”: „European: cel care are nostalgia Europei”. China era pentru mine un punct pe hartă (abia mai târziu aveam să văd cât de mare era acel punct) și nu apărea în conștiința mea decât arareori, sub forma unui meniu asiatic, de dorit din provincia Guangdong, căci anume această cultură alimentară s-a răspândit în întreaga Europă cu restaurantele ei pagodă, toate identice și toate bugetare. Mai era, desigur, acupunctura, ginsengul, tulpinile de bambus din vază, ursuleții panda, mofturile yogine și feng-shuiste ale celebrităților locale, și un imens mit al Chinei călugărilor shaolini, al artelor marțiale Kung-Fu, al Triadei și al cartierelor felinarelor

roșii, toate venite pe calea cinematografiei hollywoodiene și a filmelor cu Bruce Lee și Jackie Chan. Din reflex profesional, mi-a venit în minte *Rondelul lui Tsing-Ly-Tsi*, cel/cea „cu ochi mici ca de ghierlan”, și m-am întrebat dacă Macedonski o terminase cu Europa atunci când își proiecta reveriile printre „pomi albaștri” și „case de porțelan”. Nu știu de ce am considerat că peripețiile lui Milescu-Spătaru în Țara Hanului m-ar fi ajutat cumva la luarea deciziei. Am recitat *Descrierea Chinei* și m-am bucurat că există nave aeriene transcontinentale, altfel călătoria spre ambasadă ar fi durat mai mult de un an, străbătând Siberia, apoi apa râurilor Irtăș și Argun.

Era prea puțin sau prea mult, pentru un răspuns rațional. Abia astăzi înțeleg că hotărârea venise dintr-un impuls de autoconser-vare. Cu ceva timp în urmă, o pierdusem pe mama și mai eram încă învăluită de un doliu sfâșietor, astfel că plecarea în China îmi apăruse ca o vagă speranță de tămăduire. Și am acceptat.

O lună mai târziu, cam pe când își sărbătoreau chinezii intrarea în anul Maimuței de Foc, am pășit pentru prima dată pe betonul aeroportului din Beijing. Eram terminați de oboseală după treisprezece ore de zbor și o escală de o noapte în aeroportul din Frankfurt, unde ne luasem rămas-bun de la fiică și de la Europa într-un restaurant de tranzit cu specific bavarez. Profund emoționată de gestul aventurier al părinților, Carmen, care fusese deja la Shanghai, ne-a dat câteva instrucțiuni și un pachet cu cele necesare pentru zbor: tartane, dopuri de urechi, măști de dormit, somnifere și pernute de voiaj din spumă cu memorie. Un dar neprețuit, trebuie să spun, căci în a șasea oră de zbor actualizasem deja tot marxismul și lupta de clasă, și nu mai era mult până să fac un protest împotriva companiei Lufthansa, cu tot cu privilegiile ei nedemocratice acordate celor din Business Class. Compensația a venit mai târziu, când un alai de protocoliste drăguțe ne-a condus în camera pentru „persoanele foarte importante”, unde ne-am așteptat bagajele și am primit un prim șoc cultural de la toaletele

inteligente japoneze, cu panou de control electronic și senzori de mișcare. Experiența nu s-a mai repetat niciodată pe întreaga durată a sejurului chinez, dar impresia acelor instalații sanitare a lărgit considerabil orizontul așteptărilor. Cu ochii împăienjeniți de nesomn, am remarcat totuși aerul de un galben lăptos și plopii de un verde metalic, cu frunze sticloase, care foșneau cumva diferit de ai noștri.

La Beijing era iarnă. O iarnă cum nu mai văzusem până atunci, cu un vânt uscat și rece, care tăia în fibule ca în unt. Am înțeles atunci rostul hainelor matlasate, a pufoaicelor și pantalonilor vătuiți, care făceau parte cândva din portul lor național, ajungând și la noi, cu o conotație penală sau ostășească. Moda invernală a chinezilor nu diferă prea mult de a noastră (și ce e de mirare?), dar pantalonașii matlași, cu o tăietură despărțitoare a cracilor, utilă în cazuri de urgență fiziologică, mai puteau fi văzuți la unii copilași. Localnicii nu păreau deloc stânjeniți de intensitatea curenților de aer veniți dinspre Gobi, având mai mare grijă de odraslele lor patrupede, încălțate cu ghetuțe de marcă sau papuci îmblăniți. De regulă, aceștia erau orașenii înstăriți, care ies în pijama și papuci de casă până la alimentarea de la colț, în timp ce marele flux de brațe muncitoare, mișunând haotic din zori și până noaptea târziu pe biciclete, motorete, scutere, mopede și pedicaburi, își ascund mâinile și plexul solar după o husă din fâș matlasat. În primele zile, poate chiar săptămâni, am explorat districtul Chaoyang, unde era amplasat ȋarcul nostru diplomatic, un ansamblu de clădiri securizate de un cordon militar. Intrarea și ieșirea de pe teritoriul complexului trecea printr-un post de control și în asta era ceva din Orwell, chiar dacă gardienii, înarmați cu automate, aveau cele mai zâmbitoare fețe din lume. Grijă pentru siguranța străinilor era în mod evident exagerată, căci în afară de mania chinezilor de a te folosi pe post de panda, probabil, spre zăbava copiilor și a rudelor, cărora le demonstau o poză cu un „exotic”, ei manifestau un dezinteres total față de prezența, de

altfel foarte redusă, a fețelor europene. În chineza *putonghua*, cunoscută în restul lumii drept mandarină, există cuvântul *laowai*, care desemnează toți străinii, indiferent de cantitatea de melanină din piele. S-ar zice că termenul ar avea conotații peiorative, dar nu prea ai cum să înțelegi acest lucru dacă nu ești vorbitor de chineză. Or mie chineza îmi suna ca un Kung-Fu lingvistic și în afară de câteva expresii uzuale, de strictă și urgentă necesitate, nu mă vedeam în stare să pătrund secretele acelei sonorități marțiale. Pe de altă parte, nici chinezii de masă nu se remarcă prin cunoașterea vreunei limbi străine. Dar nici nu te puteai aștepta de la ei să vorbească engleza sau franceza, tot așa cum nu te aștepti de la un neamț dintr-un sat bavarez să vorbească altă limbă decât germana vernaculară. Comunicarea rămânea, așadar, o problemă, până într-o zi, când mi-am dat seama că o română cântată în tonalități variabile și însoțită de o mimică expresivă și gesturi teatrale, poate asigura un schimb de informații destul de largi. Am continuat să le vorbesc în română și acesta a fost lucrul cel mai amuzant, dar și cel mai sentimental cu putință, deoarece dădămase o barieră invizibilă între străinătățile noastre esențiale, și cred că din acel moment am început să înțeleg că nu suntem chiar atât de diferiți. Cel puțin noi, care ne-am pricopsit de-a lungul istoriei cu o genă asiatică, n-ar trebui să facem atâta caz din diversitate. Și totuși, sentimentul că am nimerit din întâmplare în *Kin-Dza-Dza* era mai sâcâitor decât o muscă. Exista ceva copleșitor în tot ce se înfățișa simțurilor, ceva straniu și neobișnuit, care te lăsa fără definiție. Poate de aici puzderia de filmulețe, vloguri, postări și podcasturi, unul mai senzațional decât altul, în care turiștii își împărtășesc uimirea cu întreaga comunitate a internauților. Nu e chiar genul de uimire care l-a cuprins pe Stendhal la vederea Florenței, însă efectele perplexității sunt aceleași. Orice străin care ajunge în China se simte tentat să scrie o carte, peste două luni are convingerea că a văzut și a înțeles destule pentru o istorie de top, ca să-și dea seama, în cea de a treia lună, că singurul lucru pe care l-a înțeles

este că nu a înțeles nimic. Ceea ce te lovește direct în lobii frontali, scurtcircuitând sinapsele, este semnificatul orb al ieroglifelor. În fața acestei realități scriptice, funcțiile tale semiotice se blochează. E la fel cum un vânător din ziua de azi ar încerca să interpreteze semnele lăsate de un pterozaur. Pe la mijlocul secolului trecut, a fost inventat, spre uzul străinilor, un sistem de transcriere a caracterelor chinezești în alfabet latin, numit *pinyin*. Dar una este să citești pe un indicator stradal Capitol Hill și alta este să vezi, bunăoară, strada Yabaolu. Șmecherilor care își imaginează că totul se rezolvă cu o căutare pe Google, trebuie să le dau vestea că, în China, acest motor prepotent nu funcționează decât clandestin, adică, nu oriunde și nu oricând. *Pinyin*-ul nu te scoate din starea ieroglifică, dar te ajută să indici punctul de destinație, fără a ști că locul unde vrei să ajungi este „drumul elegant al comorilor”. În realitate, Yabaolu, dacă tot veni vorba, nu este nici elegant, nici plin de comori. Cunoscut și cu denumirea de cartierul rusesc, Yabaolu este o adunătură de malluri semipărăsite, restaurante sordide, hoteluri ieftine și agenții obscure de transport, care păstrează o bună parte din istoria noastră de tranziție spre economia liberală. „Сеня”, „Наташа”, „Вадик”, „Калина”, „сумки, чемоданы, шубы” este ceea ce a mai rămas de la comerțul furibund din anii '90, care a umplut talciocurile noastre de mărfuri și i-a îmbogățit pe mulți chinezi, dar și pe mulți dintre cei care și-au descoperit spiritul de întreprinzător după prăbușirea Uniunii Sovietice. Contemplând ruinele acelor afaceri cândva înfloritoare, te gândești involuntar la curajul acelor bărbați, dar mai ales, al acelor femei, foste profesoare, economiste sau cercetătoare, care ajungeau la Yabaolu mizând pe o informație de mahala și pe confreria foștilor concetățeni, ca să-și poată hrăni familiile și să ne ferească pe noi cu raiul abundenței postsovietice. De atunci și până azi, toate drumurile duc, în continuare, la Beijing, doar că nu se opresc în cartierul bișnițarilor improvizati. Însă povestea aceluia Yabaolu al baloturilor și al eroinelor tranziției încă își așteaptă autorul.

Cu jumătățile lui denotative, *pinyin*-ul îți poate juca niște feste penibile, mai cu seamă, dacă te încrezi în traducerea lui în imagini. Punctasem odată, într-o cârciumă de duzină, pe fotografia unui bol cu ceva foarte apetisant, sub care scria *Mu ji chang Soup*, care s-a dovedit a fi o supă din mațe de găină. Cel puțin, așa am dedus eu, dar la fel de bine puteau fi și de rață, sau orice altă nezburătoare. Bizareriile obiceiurilor alimentare ale chinezilor sunt cunoscute în întreaga lume și fac parte din cartea de vizită a țării. Mulți gurmanzi și aristocrați ai gustului vin în China pentru o supă din ovare de țestoasă ori din buze și aripi de rechin. Alții, mai preocupați de funcția erectivă, vin pentru un castravete de mare sau un mădular de focă, bine garnisite cu plante afrodiziace și o dușcă de alcool infuzat cu scorpioni. Cât despre supa din cuiburi de rândunică și cea din fetuși umani, am citit la Mo Yan, în *Țara Vinului*, și prefer să cred că sunt o ficțiune. Prețurile acestor delicii nu te dezamăgesc niciodată, cel mult, pot pretinde un post-gust de valeriană, dar există și versiunea lor populară, la îndemâna oricărui buzunar. Tarabele din zona comercială Wangfujing, unde orașenii își pot irosi ziua întreagă la cumpărături, oferă o varietate incredibilă de gustări cu virtuți nutritive și curative. Îți poți îngădui o scurtă pauză de proteine, ciugulind niște greieri, viespi ori centipede prăjite, o frigăruie de șopârle și scorpioni sau o salată de meduze și niște larve de viermi de mătase. Dacă valoarea energetică e apropiată de zero, te poți revigora rapid cu o porție de pui embrionari trași la tigaie. Toate bucătăriile lumii își trag creativitatea și invențiile fie din sărăcie, fie dintr-o înclinație abuzivă spre desfătarea simțurilor. Că în China se mănâncă tot ce zboară, plutește, se târăște sau aleargă, vorbește despre o psihologie colectivă a unei populații extrem de numeroase și prea multă vreme confruntată cu brutalitatea existenței, care și-a dezvoltat simțul supraviețuirii în detrimentul laturii idealizate a nutriției. Nu e nimic bizar în omnifagia chinezilor – la o adică, a mânca stridii, melci sau broaște nu e cu nimic mai elegant – însă mecanismul lor chemosenzorial a evoluat într-un mod specific. Pe

lângă dulce, amar, sărat și acru, papilele și mugurii lor gustativi mai deosebesc un gust fad, aromat și chiar auriu. Iar pentru ca intensitatea senzației bucale să atingă culmile satisfacției, nicio mâncare nu trebuie să-și păstreze caracteristicile primare, nicio mâncare nu se prepară fără glutamat monosodic. E, prin urmare, uimitor că nervul lor gustativ reacționează la gustul greierilor și rămâne inert la cel al camembert-ului sau al sarmalelor. Nicio bucătărie străină nu are șanse de a se impune în China și, cu atât mai puțin, de a concura cu diversitatea și arta combinatorie a celor opt tipuri de bucătării regionale. Filosofia alimentară a chinezilor este mai impenetrabilă decât schopenhauerianismul. Toată lumea lor, ca „voință și reprezentare”, este în bucătăria națională. Celălalt aspect al culturii alimentare, care ține de o sofisticărie incredibilă a pregătirii și un rafinament estetic al deservirii, destinat în primul rând privirii, și care s-a răspândit în restaurantele moderne, cu pretenții de Michelin, este de inspirație aristocratică și emulează rețetarele curții imperiale. Între aceste două extreme, între satisfacerea instinctelor primare și satisfacerea unei fiziologii a gustului, subțiate până la senzualitate, o sumedenie de localuri cu specific tibetan, sichuan, shandong sau cantonez delectează aparatele nutritive ale localnicilor și apetiturile exotice ale străinilor.

Dar să nu confundăm turismul cu reședința permanentă de trai. Fabuloasa călătorie gastronomică sfârșește acolo unde începe dorul de mâncarea de acasă. Cine a stat vreme îndelungată în străinătate știe că *acasă* este, înainte de toate, o memorie gustativă. Alimentația este tema centrală a tuturor rezidenților străini din Beijing. Cine și cum, și de unde, a mai făcut rost de pâine, lactate, mezeluri, brânzeturi. Așa începe hoinăreala prin toate micile prăvălii internaționale, unde laptele japonez și cașcavalurile neozeelandeze tronează pe rafturi ca decorul de Crăciun. Piața ucraineană, supranumită astfel pentru că se află în imediata vecinătate a ambasadei Ucrainei, este locul de întâlnire al tuturor nostalgicilor după bucatele native. Dacă-ți învingi vertijurile provenite de la butoaiele

cu tofu, ai ocazia să vezi gratis un *oceanarium* sau o expoziție de anatomie bovină în toată legea, dar și să faci rost de o găină cu pielea neagră pentru o zeamă, ori un calup de parmezan. După legația franceză, la Beijing n-a rămas decât biserica neogotică Saint Michel și o bună tradiție comercială. Galeria Lafayette, Comptoirs de France, Paris Baguette sunt spații de lux superlativ, care își vând produsele de panificație și patiserie cu subînțelesul că acestea ar fi fost gătite de însuși Christian Dior. Mai era așa-zisul „cartier francez”, o stradă cu vreo câteva clădiri în stil Belle Époque, locuite preponderent de francezii din Beijing, și o *épicerie*, unde baghetele de un metru, calde și crocante, stăteau înfipite într-un coș din paie de grâu. Nu știu cum se descurca Herr Schindler și de unde-și făcea rost de ingrediente, dar la restaurantul său din hudița Guanghua Lu se putea mânca nemțește „ca acasă”. Domnul Schindler nu era rudă cu *acel Schindler*, dar se zvonea că fusese diplomat pe timpul RDG-ului și rămăsese la Beijing după reunificarea Germaniei, cu tot cu banii de la STASI, din care-și deschisese acel local atât de popular printre străinii din Chaoyang. Aflasem mai târziu că, în acest district „orientat spre soare”, în care locuiesc trei milioane și jumătate de oameni, adică, raportat la capacitatea noastră de autopercepție, cam toți moldovenii luați la un loc, dimpreună cu diaspора și cei încă nenăscuți, erau amplasate majoritatea ambasadelor străine și a centrelor de business internațional. Serile, după orele de muncă, o babilonie lingvistică răsuna din curtea restaurantului, unde angajații ambasadelor, ai companiilor și reprezentanțelor economice reproduceau tabietul occidental al sporovăitului la o halbă de bere sau o ceașcă de cafea. Dintre toate tabieturile mele, cel mai înnebunitor și imposibil era acela de a-mi începe ziua cu o cană de cappuccino tare și aromat. Conaționalul nostru Milescu-Spătaru se lăuda că a adus din China băutura numită cafea, pe care curtenii moscoviți o închinau și o dădeau peste cap ca pe țuică. Poate că pe timpul marelui împărat Kangxi chinezii beau cafea, dar cei din ziua de azi n-ar fi știut despre existența acesteia dacă

rețeaua americană Starbucks nu și-ar fi întins aripile până acolo. Cafeaua și cafenelele, destul de rare încă pe atunci, erau apanajul mallurilor și al hotelurilor din categoria Hilton și Ritz-Carlton. Când l-am descoperit pe Giuliano, cu espressoarul lui italian și cornetele cu ciocolată, pe cerul Beijingului răsăriseră doi sori. Giuliano era un milanez de vreo șaptezeci de ani, mereu fericit și stilat, care a reușit performanța să facă din angajații săi chinezi niște italieni adevărați. Mică și cochetă, cafeneaua lui Giuliano se afla pe una dintre cele paisprezece străzi verticale și cincisprezece orizontale care alcătuiesc celebrul Sanlitun Village, situat, literalmente, la un kilometru și jumătate de la vechea fortificație a orașului, unde fuseseră transferate, după 1950, legațiile străine și unde se găsesec astăzi buticurile luxuriante de *haute couture* și aproape toate barurile și cluburile de noapte ale capitalei. La cafeneaua lui Giuliano se găsea cu greu un loc liber, drept dovadă că *bella Italia* era *bella* oriunde. De dimineață, era coadă după *panini* și *biscotti*, după-masă, după pâinea casei vândută la jumătate de preț, iar de sărbătorile catolice, după iepurași de ciocolată și *panettone*. Acolo, în acea fărâamă de Italie, am petrecut ore nenumărate, analizând lumea de afară și încercând să înțeleg locul în care am ajuns. Și tot acolo, am citit o bună parte din cărțile aduse de acasă, o colecție de romane chinezești traduse în română sau rusă, sau oricare altă limbă, adunate de prin Chișinău și de oriunde. Nu m-am îndoit niciodată de puterea romanelor de a genera cunoașterea, și nici în aceea de a te elibera de încrederea orgolioasă în propria capacitate de înțelegere a lumii. Prin lectură, am pătruns în sufletul chinezilor, le-am cunoscut frustrările, fobiile și marile dureri, i-am privit cu ochi empatici și ne-europeni, și dacă am astăzi o Chină *a mea*, li se datorează în totalitate romancierilor chinezi. Tot acolo și tot atunci am început să fac însemnări într-o superbă agendă artizanală, din care citesc, bunăoară, următoarele: „8 martie în China – un mall roind de femei în căutare de ceva ieftin sub supravegherea asiguratorilor voluntari ai ordinii, înarmați cu bulane”.

Pe la mijlocul lunii martie, la Beijing înfloresc magnoliile. Parcurile, scuarurile și grădinile publice se umplu de catifeaua roz-violacee sau albă a acelor flori nepământești și nu există nimic mai fascinant decât puritatea infinită a copacilor de magnolie, semănând cu niște mirese mirobolante. Este primul acord al primăverii, cu un soare translucid și un cer de un albastru nesfârșit, care în curând va trezi la viață copacii de piersici și cireși, colorându-i în alb-vaniliu, roșu-coral sau roz-ciclamen și făcând să-ți se oprească inima în loc de atâta frumusețe. Primăvara chineză trebuie văzută măcar o dată în viață ca să-ți poți face o închipuire despre cum arăta grădina paradisului. În treacăt fie spus, nici magnolia, și nici florile de cireș, căroră toată lumea le zice *sakura*, nu fac parte din galeria celor patru simboluri poetice naționale – orhideea, crizantema, bambusul și floarea de prun – care numai în imaginarul nostru poetic ar putea fi termeni de comparație pentru grația feminină, pe când în cel chinez, ele întruchipează virtuțile bărbătești. În una din acele zile de absolută armonie cu universul, ne-am dus să vedem Orașul Interzis. N-a fost o idee prea inspirată, căci vremea prielnică mai adunase câteva zeci de mii de chinezi, ascultători cum sunt de ordinul partidului să practice turismul intern, la porțile celui mai mare palat imperial din lume. Întins pe o suprafață de aproape șaptezeci de hectare, cele 980 de palate, temple, săli, saloane și foișoare, înconjurate de un zid înalt de zece metri și o mulțime de turnuri de pază, orașul a fost, din 1420 până în 1912, reședința Împăraților Celești, a soțiilor și concubinelor, a miniștrilor, mandarinilor și eunucilor, unde secole de-a rândul n-a călcat picior de muritor obișnuit. Se zice că, pe timp de noapte, în interiorul zidurilor rămâneau doar eunucii și străjerii, emasculați și ei, spre evitarea procreării moștenitorilor de altă origine decât cea împărătească, de parcă prelungirea dinastiilor ar fi o chestiune exclusiv nocturnă. Astăzi, o mulțime de gură-cască se plimbă agale printre acareturile purpurii și podurile de marmură, alții își molfăie chiflele privind leii și dragonii de piatră, iar miresele

pozează în fața Sălii Armoniei Supreme sau a Palatului Purității Cerești. În partea rezervată populației feminine a orașului, acolo unde își duceau viața de larvă nenumăratele soții, văduve, prințese și concubine de felurite ranguri, și care mai suscită și azi o cohortă de fantezii libidinale și terifiante, am observat fântâna îngustă și adâncă, în care sfârșeau înecate acelea dintre ele care oboseau să aștepte vizita inopinată a împăratului. Mi-am adus aminte de fântâna de sub glicină a lui Su Tong, cu stafiile ademenitoare ale femeilor înecate în ea, și m-am simțit străbătută de un fior paralizant. Pe aici trebuia să se fi plimbat împărăteasa Cixi, singura despre care știu câte ceva și numai datorită faptului că a fost ultima din istorie, o istorie ajunsă în gura presei și în paginile cărților occidentale, al cărei nume, dar și soartă, consună cu cel al altei împărătese, Sisi de Wittelsbach. După Revoluția Culturală, puțin ce a mai rămas din pietrele prețioase, porțelanurile, mătásurile, bibelourile din jad și din fildeș, harnașamentele, odăjdiile și mobilierul Fiilor Cerului, dar nu e greu de imaginat ce impresie le lăsa misionarilor, solilor și comercianților de altădată, care ajungeau să vadă această construcție fastuoasă, inflamând apoi imaginarul europenilor cu poveștile lor despre bogățiile inimaginabile ale Cathay-ului, cu palatele lui din onix și pereții încrustați cu nestemate. De altfel, acest Cathay, pomenit în *Livre de merveilles* și trecut pe hărțile medievale, nu e altceva decât transcrierea latinească și pronunția liberă a numelui poporului *qidan*, transformat ulterior în Kitai și rămas în uz până în prezent în versiunea rusească a țării. Cealaltă denumire, răspândită în lumea occidentală, este pusă în legătură cu mătasea, care în chineză se numește *si*, ceea ce părea logic că țara de unde este adusă să fie Sina, devenind apoi, prin adaptare sonoră, China. Cred că am făcut această remarcă etimologică pentru că am epuizat tot ce puteam spune despre unicitatea arhitectonică și decorațiile somptuoase și înfricoșătoare ale aceluia simbol al puterii imperiale chineze. Poate pentru că le-am recunoscut după filme sau pentru că aveau ceva autentic și

pitoresc, dar *hutong*-urile din spatele palatului m-au impresionat mult mai mult. *Hutong*-urile sunt stradele înguste, formate din pereții externi ai caselor grămadite unele în altele, cu o curte pătrată în interior și o poartă din lemn, lângă care poate crește un rodiu sau poate pluti un peștișor auriu într-un ciubăr de piatră. *Hutong*-urile sunt ceea ce a mai rămas din vechiul Beijing și din arhitectura lui unică în lume. Oamenii de acolo arată ca pe timpuri, având trăsăturile nemodificate de alimentația, operațiile estetice și vestimentația occidentală a celor din zonele hipermoderne. Viața în aceste cartiere este în văzul lumii și mai ales în văzul puhoaielor de turiști străini, ceea ce nu pare să-i stingherească pe localnici, care joacă mahjong sub un ienupăr ori improvizează o frizerie în plină stradă. Unul dintre cele mai încântătoare locuri de acest fel este Piața Lotusului, renovată în 2001, după afirmația autorităților, în „stil arhitectural pseudoclasic”. Greu de spus ceva în privința categoriilor definitorii ale tipicului stil chinez, dar lacul Houhai, în preajma căruia s-au așezat căsuțele acelea cimentii cu acoperișuri arcuite în sus, ca la pagode, era, într-adevăr, încărcat de nuferi. Îi puteai privi ore în șir, hipnotizat de frunzele lor plutitoare, care-și leagănă butonii alb-viorii ca pe niște podoabe adorabile și intangibile. E lesne de înțeles de ce a căpătat această floare de o pură frumusețe halucinantă un loc atât de important în spiritualitatea, arta tradițională și imaginarul sexual al chinezilor, care l-au așezat pe Buda, în poziție de lotus, pe o floare gigantică de lotus. Legenda spune că, la Beijing, lotusul ar înflori exact pe 8 aprilie, când se consideră a fi ziua de naștere a lui Buda și Ziua Lotusului, dar nu e decât o legendă. Artizanii l-au pictat pe stampe și porțelanuri, artizanele l-au brodat cu fire de mătase, iar pentru ca armonia cu natura să fie completă, au hotărât să le facă femeilor picioare în formă de lotus. Lotusul – *la fleur du mal féminin*. Ori de câte ori mă gândesc la această practică monstruoasă de supunere a femeii, sub pretextul erotizării corpului ei, îmi spun că am avut mare noroc noi, femeile europene, de monarhi care au aplecat urechea la